



KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS ÉS FELSŐOKTATÁS

A KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS TANÁRSZAKRÓL RÖVIDEN

Az elmúlt időszakban olyan eseményeknek lehettünk tanúi, amelyek alapvető gondolkodásbeli változásra utalnak a közművelődés területén. A mindennapokban ezeket a formai és tartalmi változásokat képezi le a közművelődés szavunk helyett a közösségi művelődés kifejezés terjedőben lévő használata, a Magyar Művelődési Intézet átalakítása, a központi szakigazgatásban végbemenő folyamatok, a megyei feladatellátás újragondolása, ezzel együtt a jogszabályok változása. Vélhetően ennek a folyamatnak a kezdeti szakaszában járunk, hiszen további mélyreható, a politikum által is támogatott reformokra lesz szükség a szervezet, a tevékenység és a finanszírozás terén is.

Meghatározó és elodázhatatlan része egy új jövőkép felvázolásának a felsőfokú szakemberképzésünk jelenlegi helyzetének vizsgálata és újrapozicionálása is. A Magyar Közművelődés Szakpolitikai Konceptiója is részletesen foglalkozik a közművelődési szakemberek utánpótlásának kérdéseivel, és a közösségi művelődés felsőoktatásban elfoglalt helyének javításával.

A rendszerváltást követő időszak szomorú valósága, hogy a tradicionális népművelő, művelődésszervező képzés lényegében meg-

szűnt a magyar felsőoktatásban. A Bologna-rendszer számára ez a képzés már nem volt „szalonképes”, nem volt úgymond EU-kompatibilis. Azt, hogy legalább bennmaradt a felsőoktatásban, lényegében a lineáris képzési struktúrában létrejövő andragógia szaknak köszönhető, amelynek egy szakirányaként élt tovább. Itt kell megjegyezni azt is, hogy nagy eredménynek számított a kulturális mediáció MA (mester) szak létrehozása is.

Összességében azonban a közművelődés az andragógia szolgátlánya lett, de finoman fogalmazva is háttérbe szorult az andragógia tanszékek tantárgystruktúrájában. Néhány kivételtől eltekintve, a végzett andragógus hallgatóknak összességében nem sok jutott a közművelődési szakmai ismeretekből. Ez egyébként érthető is, hiszen az elmúlt évek bebizonyították, hogy az andragógia és a közművelődés összeházasítására vonatkozó kísérletek nem hoztak sok sikert. A közösségi művelődés intézményrendszere, tevékenysége, szervezete, finanszírozása és jogi környezete nem rokonítható az andragógiával. Ez még akkor is igaz, ha a felnőttképzési tevékenység – éppen az EU-s forrásoknak köszönhetően – meg-

izmosodott az elmúlt időszakban a kulturális intézményrendszerben is. Mindezek miatt is nagyon fontos az a felismerés, hogy újra elinduljon a felsőoktatásban a közösségi művelődés szakembereinek a képzése.

Ennek az alapvetően pozitív gondolkodásnak az első látványos lépése a 283/2012. (X.4.) Kormányrendelet megjelenése a tanárképzés rendszeréről, a szakosodás rendjéről és a tanárszakok jegyzékéről. A szakma szempontjából a Rendelet legnagyobb eredménye, hogy megjelent a közösségi művelődés tanárszak a tanári mesterszakok jegyzékében. A szakot közismereti tanárszakként,¹ az ember és társadalom műveltségi területen belül jegyzi a Rendelet 1. melléklete. A jogszabályok vonatkozó paragrafusaiából következik, hogy a mesterfokozat és a tanári szakképzés közismereti tanárszakokon alapvetően kétszakos osztatlan képzésben szerezhető meg.² A szakma szempontjából egyáltalán nem mellékes, hogy milyen más szakokkal párosítható a közösségi művelődés tanári szak. A rendelet lehetőséget ad olyan klasszikus tanári szakok választására, mint a magyar, angol, német, matematika, történelem, biológia, fizika. Mindezek mellett lehet választani még az informatikát és a

1 A közismereti tanárszak az iskolai oktatás és nevelés időszakában, a szakrendszerű oktatásban tanári munkakör betöltésére készít fel.

2 283/2012. (X.4.) Korm. rendelet a tanárképzés rendszeréről, a szakosodás rendjéről és a tanárszakok jegyzékéről, valamint a 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról.

testnevelést is. A szakot nem lehet ugyanakkor az olyan, talán rokon területnek is nevezhető szakokkal párosítani, mint a könyvtárostanárr, hon- és népismerettanárr, népzene- és népi kultúra-tanárr, média-, mozgókép- és kommunikációtanárr. A közösségi művelődés tanári szakképzésnek olyan elemei lesznek, mint a tanárszak szerinti szakterületi tudás; pedagógiai, pszichológiai elméleti és gyakorlati szakmódszertani tudás, készség, képesség; valamint a képzés mellett megszerzett pedagógiai, pszichológiai és tanítási gyakorlat. Mindehhez tartozik a köznevelési, illetve közművelődési intézményben teljesített összefüggő egyéni iskolai gyakorlat. A jogszabályok ugyancsak egyértelműen fogalmazzák abban, hogy az osztatlan kétszakos tanárképzésben a képzési idő legalább 10 félév, az összegyűjtendő kreditek száma legalább 300 kredit kell, hogy legyen. A jogalkotó – szándéka szerint – elsősorban a kistéleplések összevont intézményeit támogatja, ahol adott esetben a közösségi művelődés szakembere

egyben a közoktatási tagintézmény tanáraként is dolgozhat majd.

Hol tartunk most? A közösségi művelődés tanárszak indítására a kérelem akkor nyújtható be, ha az oktatásért felelős miniszter a szak képzési és kimeneti követelményeit rendeletben kihirdeti. A szak KKK-ja (képzési és kimeneti követelmény rendszere) már szerepel az erről szóló EMMI miniszteri rendelettervezet sorai között. A rendelet megjelenése után tárgyalhatják az egyetemek, főiskolák kari tanácsai, majd szenátusai azt, hogy szándékoznak-e indítani a közösségi művelődés tanári szakot. Az elmélet szerint elképzelhető, hogy már a jövő év szeptemberétől megindulhatnak a képzések azokban a felső-

oktatási intézményekben, amelyek rendelkeznek az oktatás és annak megszervezésének személyi és tárgyi feltételeivel.

Tekintettel ezekre az eseményekre és folyamatokra a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus létrehozta azt a Felsőoktatási Munkacsoportot, amely segíthet abban, hogy a szak szervesen illeszkedjen a felsőoktatás, illetve a tanárképzés átalakuló rendszerébe. Szakmai véleményével, ajánlásaival megalapozhatja, segítheti azt a folyamatot, amelynek célja a felsőfokú képzés új rendszerének a kitalálása, ezzel együtt a szakmai utánpótlás megnyugtató biztosítása, és lehetőség szerint egy közösségi művelődés alapszak indítása lesz.³

PONYI LÁSZLÓ a Heves Megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézet általános igazgatóhelyettese, közművelődési szakértő, főiskolai tanársegéd, az Eszterházy Károly Főiskola Neveléstudományi Doktori Iskolájának egyéni tanrendes doktorandusza, igazgatásszervező, történelem, filozófia szakos tanár. Kutatási területe: kultúra és közigazgatás, a közművelődés változásai a rendszerváltást követően, roma közösségi házak Magyarországon.

3 Ezúton köszönjük Dr. Juhász Erika értékes megjegyzéseit, melyek sokat segítettek a cikk megírásában.

Ditzendy Károly Arisztid, Beke Márton, Beke Pál

